

POSUDEK DIZERTAČNÍ PRÁCE

Autor práce: Mgr. Michala Škrábová

Název práce: *Komparace interkulturní kompetence českých a japonských vysokoškolských studentů*

Studijní obor: Sociální psychologie

Oponent práce: PhDr. Václav Soukup, CSc.

Školitel: Prof. PhDr. Lenka Šulová, CSc.

TÉMA A CÍLE DIZERTAČNÍ PRÁCE

Předmětem dizertační práce Mgr. Michaly Škrábové je komparativní analýza interkulturní komunikace. Zvláštní pozornost je věnována vlastnímu empirickému výzkumu interkulturní kompetence českých a japonských studentů. Z tohoto hlediska považuji za nezbytné ocenit volbu a konceptualizaci tématu, které považuji za nesmírně aktuální a v naší odborné literatuře téměř nezpracované. Praktické využití výsledků práce je přínosné zejména proto, že v současné době narůstají turistické, ekonomické a obchodní kontakty mezi Českou republikou a Japonskem. V tomto smyslu lze souhlasit s tvrzením autorky, že analýza toho, v jakých konkrétních oblastech interkulturní kompetence se Češi a Japonci liší, napomáhá k lepšímu vzájemnému porozumění obou zkoumaných skupin. Práce je přínosná také z metodologického hlediska. V České republice totiž dosud nebyla vypracována původní standardizovaná dotazníková metoda, která by umožňovala měřit interkulturní kompetenci. Hlavním cílem dizertační práce proto byl vývoj dotazníku interkulturní kompetence, který by bylo možné aplikovat na české a japonské sociokulturní prostředí. Při řešení tohoto úkolu se autorka opírala o studium literárních zdrojů a polostrukturované osobní rozhovory s japanology a s Japonci, kteří se pohybují v akademickém prostředí vysokých škol nebo obchodním prostředí japonských firem. Oceňuji, že autorka při zpracování tématu využila také poznatky získané v průběhu jejího studijního pobytu v Hirošimě, kde navštěvovala doktorský seminář japonského psychologa prof. J. Otsuky. Mezi další důležité cíle práce patří (1) design situace pozorování měřící interkulturní kompetenci a (2) zjištění vztahu mezi komponentami sestrojeného dotazníku a kritérii pozorování. V neposlední řadě autorka věnovala pozornost zjištění a komparaci rozdílů mezi českými a japonskými studenty

psychologie a analýze toho, zda lze tyto rozdíly vysvětlit komponentami dotazníku interkulturní kompetence. Pro naplnění cílů své práce Mgr. Michala Škrábová vhodně formulovala několik relevantních hypotéz, které v průběhu výzkumu podrobila empirické verifikaci. Považuji za důležité, že doktorandka ke svému výzkumu přistoupila s částečnou znalostí japonského jazyka a hlubokou motivací vyplývající z jejího dlouhodobého zájmu o japonskou kulturu.

KONCEPCE A STRUKTURA PRÁCE

Práci tvoří teoretická a empirická část. V teoretické části dizertační práce autorka kompetentně prezentuje nejnovější poznatky o interkulturní komunikaci a analyzuje interkulturní teorie ve vztahu k Japonsku a České republice. V ohnisku její pozornosti jsou zejména interkulturní teorie Hamagučiho, Thomase a Jamady. Tento nezbytný teoretický exkurz jí umožnil provést teoretickou komparaci japonských a českých kulturních standardů. Vzhledem k tomu, že v odborné literatuře neexistuje práce, která by se explicitně zabývala srovnáním česko-japonských kulturních standardů, lze označit postup Mgr. Michaly Škrábové za tvořivý a inovativní. Inspirována pracemi předních světových odborníků na dané téma, i vlastní zkušeností z pobytu v japonské kultuře, věnuje pozornost takovým japonským kulturním standardům, jako jsou (1) orientace na kontext, (2) orientace na mezilidské vztahy, (3) péče o vztahy, (4) vyhýbání se konfliktům, (5) vertikální struktura vztahů, (6) principu sounáležitosti, (7) důrazu na zachování konsensu a harmonie, (8) zachování „tváře“, (9) „hradbě“ proti cizincům a (10) paternalismu. Poté na základě výzkumu Nového a Schroll-Machové (2001) prezentuje české kulturní standardy, jako jsou (1) orientace na sociální vztahy, (2) silný komunikační kontext, (3) kolísavé sebevědomí a sebejistota, (4) polychronie času, (5) difúze a (6) improvizace. Teoretické uvedení do zkoumané problematiky autorka dále rozvíjí v kapitolách věnovaných interkulturní kompetenci a jejímu rozvoji v perspektivě německé interkulturní psycholožky K. Deardorffové, která ve svých výzkumech rozpracovala otázky spjaté s postojem a respektem, který se různě projevuje v odlišných kulturách. Logické vyústěním teoretické části práce představuje kapitola věnovaná problematice interkulturního výzkumu. Autorka zde stručně, nicméně výstižně upozorňuje na teoretická a metodologická úskalí interkulturních výzkumů a vhodně odkazuje na inspirativnost kulturní psychologie v intencích výzkumů R. A. Schwedera. Podle mého názoru teoretická část dizertační práce Mgr. Michaly Škrábové představuje vhodné uvedení do zkoumané problematiky. Autorka prokázala vysokou kompetenci v práci s odbornou literaturou a

schopnost jasně a přesně prezentovat nosné koncepty a interkulturální teorie inspirativní pro vlastní empirický výzkum. Dobře formulovala teoretické cíle své práce a zasvěceně uvedla čtenáře do problematiky českých a japonských kulturních standardů a fenoménu interkulturní kompetence. V empirické části dizertační práce autorka poté, co stanovila výzkumné okruhy a hypotézy, popsala výzkumný vzorek (čeští a japonští studenti z Hirošimské univerzity a Karlovy univerzity a metody svého výzkumu – (1) dotazník interkulturní kompetence a (2) analýzu pozorované situace. Při zpracování dat dotazníku provedla analýzu hlavních komponent, která ji umožnila stanovit tři subškály splňující reliabilitu v intencích Cronbachovy alfy. Poté co systematicky analyzovala výsledky svého výzkumu ve vztahu k stanoveným hypotézám, konstatovala (na základě regresivní analýzy), „že dotazník interkulturní kompetence predikuje některá významná kritéria pozorování, tedy že se lze domnívat, že dotazník interkulturní kompetence je validní metodou“ (str. 7). Tím podle mého názoru naplnila základní cíl své dizertační práce. Významným přínosem na téma interkulturní kompetence je také cross-validace dotazníku a finální shrnutí hlavních výzkumných zjištění, které umožňuje formulovat nové hypotézy a ověřit relevanci a validitu dotazníku v průběhu dalších výzkumů. Ústředním problémem (z perspektivy kulturního relativismu) je totiž otázka, zda lze opravdu objektivně srovnávat nesrovnatelné – odlišné světy, v nichž každá norma a hodnota je „čitelná“ pouze v daném kulturním kontextu.

OTÁZKY K OBHAJOBĚ

1. Co je podle Vašeho názoru příčinou toho, že lidé s vyšší kulturní kompetencí jsou více zvědaví a méně úzkostliví?
2. Proč pohlaví a národnost v míře úzkostnosti a zvědavosti nehraje roli?

CELKOVÉ HODNOCENÍ

Obecně je možné konstatovat, že předložený text splňuje požadavky kladené na dizertační práci. Autorka velice kompetentně vymezila cíle své práce a podřídila jim celkovou koncepci i metodiku zpracování jednotlivých tematických okruhů. Odborný přínos práce je možné vidět v autorčině snaze vytvořit metodologické nástroje umožňující empiricky studovat a analyzovat interkulturní komunikaci v kontextu interkulturní kompetence. Autorka prokázala schopnost vlastního tvořivého přístupu k nesmírně složitému tématu empirického výzkumu „styčných bodů“ dvou velmi vzdálených kultur. Správně pracovala s odbornou literaturou i

poznámkovým aparátem. Práce je napsaná velmi elegantním, srozumitelným a terminologicky odborným jazykem. Vzhledem k závažnosti zkoumané problematiky a kvality jejího zpracování doporučuji dizertační práci Mgr. Michaly Škrábové k obhajobě.

V Praze 6. 12. 2012

PhDr. Václav Soukup, CSc.